

Білогур Влада,
доктор філософських наук,
професор завідувач кафедри теорії і методики
фізичного виховання та спортивних дисциплін,
Мелітопольський державний педагогічний
університет ім. Богдана Хмельницького,
(Мелітополь, Україна)

РОЗВИТОК ІНТЕЛЕКТУ ОСОБИСТОСТІ ЯК СТИМУЛЯЦІЯ КРЕАТИВНОСТІ ТА КРИТИЧНОГО ОСМИСЛЕННЯ В УМОВАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ

Американський психолог Девід Векслер, який розробив тест на визначення інтелекту, пізніше названий його іменем, під поняттям «інтелект» розуміє здатність до цілеспрямованих дій, раціональне, критичне мислення й ефективну взаємодію з навколишнім середовищем. Цей список можна доповнити ще здатністю вчитися з досвіду. Високий рівень інтелекту людини зумовлений переважно тим, що її мозок утричі більший за мозок великих приматів. Але різниця не лише в розмірі. Клітини нашого мозку опрацьовують інформацію в десять раз швидше за клітини мозку мишей. Окрім того, клітини кори мають більше дендритне дерево, ніж шимпанзе. Дендритине дерево - це деревоподібне розгалуження нервової клітини, з яким контактують нервові волокна тисяч інших клітин. Ця структура також є обмежувальним фактором щодо кількості інформації, яку здатна сприймати одна клітина мозку. Кора мозку людини налічує 193000 нейронів фон Економо (VEN-клітин), і ці клітини пов'язані з швидкими, інтуїтивним и соціальними рішеннями. Варто зауважити, що у процесі становлення процесу становлення людини інтенсивність сполучення між лівою і правою півкулями послабилася, а водночас посилилися зв'язки в межах кожної з півкуль. Інтелект з точки зору еволюції – істотна перевага, саме тому, знайшовши своє вираження в еволюції, він значно розвинувся. То ж не дивно, що інтелект має в розпорядженні широкий генетичний базис. У нашому інтелекті задіяні численні гени, але деякі з них відіграють особливо важливу роль, наприклад ген *FNBPII*, чітко пов'язаний з рівнем інтелекту від шостого року життя. Рівень інтелекту, який вимірюють за допомогою тесту IQ, ґрунтується на невробіологічній основі і опирається на цілу низку ділянок мозку, тому функціональна інтеграція між різними ділянками мозку - один з визначальних факторів. Різні аспекти нашого інтелекту розташовані в різних ділянках мозку. Вербальне, мовне IQ пов'язане з

сірою речовиною у моному центрі, тоді як нон-вербальне IQ – із сірою речовиною моторної ділянки руки. У дорослому віці IQ – стабільне. Щодо інтелектуальних здібностей різних статей, то важливим видається те, що чоловіки й тут виявляють значні відмінності в загальному освітньому рівні, просторовий уяві та правописі у порівнянні з жінками. Це можна зрозуміти, адже у чоловіків лише одна X-хромосома, а саме на ній містяться гени, що визначають наші інтелектуальні здібності, і тому мутація єдиної хромосоми може мати вкрай позитивні або ж негативні наслідки, тому що її не зможе компенсувати, як у жінок, друга X-хромосома. У різні фази розвитку, найімовірніше, запускаються інші генетичні програми, адже спадковість IQ з віком посилюється. Цей феномен відомий як ефект Вілсона. Успадковування IQ починає окреслюватися із семи років, а у віці від 18 до 20 спадковість IQ сягає 80%, у той час як вплив довколишнього середовища знижується від початку (у віці п'яти років) з 55% до 0% (у віці дванадцяти років). Ефект Вілсона ще не дає підстав стверджувати, що середовище ніяк не впливає на розвиток IQ. На початку ззовні надходить когнітивний, стимулюючий досвід і вплив середовища становить 55%. На пізніших стадіях розвитку досвід дедалі впливає на ефект навчання. Це спостереження задає новий напрям старих дебатів довкола теми nature vs nature, себто природа vs культура. Люди з низьким IQ більше піддаються генетичному, а менше – довколишньому впливу. Різниця в інтелекті вникає передусім через генетичні фактори (маленькі варіації в нашій ДНК). Високий інтелект родовий і зумовлений спадково, на нього впливають ті самі гени й фактори навколишнього середовища, що й на інтелект середнього рівня. В осіб з високим рівнем IQ кора головного мозку у віці семи років тонша у порівнянні з особами у кого середній розвиток інтелекту. Але пізніше вона потовщується, передусім у фронтальній зоні. Ця фаза збільшення товщини кори головного мозку триває в них довше, що вказує також на те, що період часу, за який утворюються синаптичні контакти між клітинами мозку, теж затягується. Тож процес мозку в таких людей відбувається інакше. Очевидно, що деякі фактори довкілля позитивно впливають на розвиток IQ. Люди з високим коефіцієнтом інтелекту під час вирішення проблем показують нижчий метаболізм мозку, тобто вони здатні використовувати мозок ефективніше. Чим вищий IQ, тим краща освіта, більший заробіток і довша тривалість життя. Але рівень IQ понад 120 уже не покращує шансів на соціальний успіх. Коефіцієнт інтелекту Ейнштейна становив 150. Як виявилось, із рівнем IQ 180 ймовірність отримати Нобелівську премію не вища, ніж із IQ 130. Бо в гру вступає багато інших факторів, яких не охоплює коефіцієнт інтелекту, наприклад, креативність, практична та соціальна обізнаність, а також вивчена протягом власного розвитку манера поведінки з іншими людьми та

вміння постояти за себе. Часто припускають взаємозв'язок між розміром мозку та інтелектом, яке відіграє надзвичайно велику роль.

Є точка зору вчених, що вундеркіндів у галузі музики, гри у шахи, математики і дещо рідше в образотворчому мистецтві є величезний вроджений талант. У навчанні та спорті важливими не лише вік, коли починаєш тренуватися, а й щаслива дата народження. Більшість топ-гравців команд головної юніорської топ-А хокейної ліги в Канаді й США народилися між січнем і березнем. Бути трохи старшим за інших у класі – перевага, зиск від якої можна отримувати все життя. Бувають діти, які через свій неординарний талант – математичний, мистецький, спортивний - успішно виступають змалку на рівні дорослих. Опосередковано можна довести, що в них права півкуля мозку надзвичайно розвинена. У дітей із талантом для математики права півкуля мозку є надмірно активною, а ліва півкуля мозку слабше розвинена. Психічне наше здоров'я залежить від генетичної комплектації. Наш мозок створений для соціальної взаємодії, тож мусимо його розглядати у соціальному контексті. Мозок невпинно розвивається і функціонує у мінливому соціальному середовищі, відбиває соціальне оточення для передавання його генів далі. Для розвитку мозку дитини вагомий фактор – мовне середовище, в якому вона зростає. Для успішного розвитку критично мислення потрібно враховувати наступні цілі навчання, які розробили психологи на чолі з Бенджаміном Блумом: 1) когнітивні: знання, осмислення, застосування, аналіз, синтез, оцінка; 2) афективні: сприймання, інтереси, нахили, здібності; 3) психомоторні: навички письма, мовлення, трудові. Когнітивний критерій – передбачає сформованість у майбутніх фахівців міцних системних знань, необхідних для ефективно професійної діяльності, а також вмінь та навичок їх самостійного пошуку та критичного осмислення. Для подальшого розвитку мозку необхідно, щоб кожна людина оцінила свій власний розвиток і зробила наступний крок в його удосконаленні завдяки критичному мисленню та когнітивному розвитку..

Список використаних джерел:

1. Дік Свааб. Наш творчий мозок. Харків: Клуб сімейного дозвілля. 2019.464 с.
2. Білогур В.Є. Філософія сучасного спорту як сублимативного вираження індивідуальної і соціальної життєдіяльності // Гілея. Історичні науки. - Київ: Вид-во УАН ТОВ "НВП "VIP". 2013. Вип. 73. С. 220-223.
3. Voronkova V., Kyvliuk O. Philosophical Reflection Smart-Society as a New Model of the Information Society and its Impact on the Education of the 21st Century. – Future Human Image. 2017. Vol. 7. P. 154-162.
4. Олексенко Р. Епоха глобалізації, її вплив на інформаційне суспільство / Р. Олексенко // П'ята всеукраїнська наукова конференція «Сучасні соціальногуманітарні дискурси». 2015. С.56-59.
5. Ажажа М.А. Державне регулювання інвестицій в людський капітал як фактор інтелектуального розвитку суспільства. Харків: Автореферат к. дисертації канд. наук з держ. управління: спец. 25.00.02 «Механізми державного управління», Харків: 2008.
6. Нікітенко В.О. Сучасна геокультура як соціокультурний феномен // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2013. Вип. 53. С.262-270.